

Лушков, једна руска прича

Пише: Милан Милошевић
недеља, 03 октобар 2010 21:17

(Време, 30.09.2010.)

Сага о смењеном градоначелнику Москве Јурију Лушкову и његовој жени Јелени Батурици пластично слика руску и источноевропску транзицију, компликовану игру велике моћи, великог новца и технологију власти у Русији

Кажу да је Јуриј Михајлович Лушков 18 година владао Москвом као неким феудом и онда је у уторак 28. септембра дошавши на посао у 7.55 у штампи прочитао указ о властитој смени зато што је председник Русије изгубио поверење у њега.

Да "стрела лети" видело се прошле недеље када је отишао у Аустрију, где је његова жена Јелена Николајевна Батурина у Кицбилу инвестирала у бањски бизнис, да тамо 21. септембра прослави свој 74. рођендан. О том одмору су писали многи руски и западни листови као о тајмауту током кога ће Лушков размишљати о оставци, пошто је, наводно, био "прикуцан за зид" током недавне посете Кремљу, где се срео с једним вишим чиновником администрације председника, али не и с Медведевом.

О Лушкову и његовој другој жени Јелени Батуриној последњих недеља у федералним руским медијима је објављено много негативних прилога. На руском НТВ-у, по имену независној телевизији у државном власништву, емитован је филм *Дело в кепке* о корупционашким аферама у које су умешани московски чиновници, о расипању московског буџета, о бизнису супруге градоначелника, о изградњи аутопута кроз Химкинску шуму којој се противе еколози, о скандалозном рушењу домова житеља московског рејона Јужно Бутово...

Лушковљева кепка – капа, качкет – је, иначе, део његовог имиџа. Кажу да је на новогодишњој аукцији "Росијске газете" 24. децембра 2007. сребрна копија Лушковљевог качкета продата за милион долара, купио га је први заменик генералног директора компаније ДСК-1 Андреј Панковскиј.

ДРАГА ЈЕЛЕНА НИКОЛАЈЕВНА: Телеканал НТВ је у оквиру "Руских сензација" емитовао и филм *Драга Јелена Николајевна*. Реч је о Јелени Батуриној, наравно, о њеном бизнису који се простире од послова с пластиком, цементом, грађевинским и развојним компанијама до компјутера, аграра и туризма.

Супруга Јурија Михајловича, Јелена Батурина, председница компаније "Интеко", наводно је једна од најбогатијих Русиња, по процени магазина Форбс 279. особа по богатству у свету, по руској штампи једна од три најбогатије пословне-жене света, неких година са 2,9, а неких са 4,1 милијардом долара.

Било је речи и о скупим хобијима те дебељушкасте жене округлог лица рођене 8. марта 1963: о голфу, коњичким спортовима и о њеном колекционарству – сакупља императорски порцелан. Медијска прича о њој је класична: кућа у Лондону вредна 100 милиона долара, још у реконструкцији, мало мања од Бакингамске палате, изграђена почетком ХВИИИ века, у којој је снимана драма по Дикенсовом роману *Николас Никлби*, и филмови попут

Убиствено лепа

и

Ноге од кадифе

...; оснивање посебне школе пошто нису могли да се нађу довољно безбедни услови у којима би се ћерке школовале итд.

Прве кораке Јелене Николајевне у бизнису аутори тог програма повезали су с оснивачем банке "Столичниј" Александром Смоленским, који је, кад је требало, дао Батуриној зајам од пола милиона долара. Други тврде да је вредност њене фирме "Интеко" скочила када је 1995. на сумњив начин добила наруџбину да произведе 85.000 пластичних столица за највећи московски стадион Лужники. Други су гунђали због тога што су баш од њене фирме наручени пластични послужавници за Руски бистро, градски ланац брзе хране који је основао градоначелник Лушков да конкурише Мекдоналдсу.

Кажу да је "Интеко" некада контролисао 20 одсто грађевинских пројеката у Москви, али да се из тога повукао уз образложење да фирма мора да води рачуна о репутацији с обзиром да је повезана с градоначелником. Неки извори пак указују на то да је током берзанске кризе 2009. фирма "Интеко" знатно умањила своју вредност и да је једна од оних које за свој спас траже велику интервентну помоћ од руске владе "по Обаином моделу".

"Интеко" поседује, како би се рекло на новомовору, диверсификовани портфолио: хотеле на Црном мору, туристичка одмаралишта у Сочију, фабрику кондензованог млека, око 72.000 хектара пољопривредног земљишта у околини Белгорода, где се око модернизације пољопривреде сукобљава с локалним гувернером Јевгенијем Савченком, кога је тамо 1993. поставио тадашњи Лушковљев пријатељ Јељцин, и који је, као и Лушков у Москви, више пута реизабран.

По другој верзији, фирма "Интеко" се тамо сударила с "Метал-групом", компанијом коју наводно контролишу Виктор Черномирдин и његов син Виталиј. Октобра 2005. адвокат "Интека" Дмитриј Стеинберг је убијен пред својом кућом. Једног директора те фирме, Александра Аненкова, напали су 2005. у Белгороду секирама. Ради хитног превоза у престоничку болницу по њега су у Белгород дошла два авиона, владин и фирме "Интеко".

"Интекова" фабрика префабрикованих грађевинских елемената и цемента продата је за милијарду долара. Батурина је наводно то уложила у акције у Гаспрому.

Критике су усмерене не само на размере богатства градоначелникове жене Јелене Батуристине, већ и на мужа њене сестре Наталије, Владимира Јевтушенкова, главног акционара компаније "Систем", која је по оцени магазина "Форбс" 2010. године вредна 7,5 милијарди долара.

МОСКОВСКИ ПОСЛОВИ: У време Лушкова у Москви, која је значајно напредовала као економски центар, вртеле су се велике паре. Површина објеката у којима се тргује увећана је са 2,3 милиона 1997. на 3,06 милиона квадратних метара 2001. године. За четвртину је увећан број гостионица. Индустријска производња у Москви је 2007. порасла за 11,5 одсто. Знатно је порасла и малопродаја. Прилично се увећава тржиште некретнина. Број аутомобила у Москви увећаван је за 150-200 хиљада годишње. Паралелно с тим ишла је изградња нових саобраћајница, укључујући и трећи и четврти саобраћајни прстен, који се у Москви зове "каљцо". Москва је почела да расте у висину, на пример изградњом Москва Ситија.

Током Лушковљеве власти у главном граду Русије је обновљен Храм Христа Спаситеља, рестаурише се Бољшој театар. Истовремено с грађевинским бумом, у Москви под

Лушковом је, како се тврди у руској штампи, било срушено око 700 историјских здања. ТВ Росија-24 емитовала је документарни филм о нарушавању историјског изгледа Москве. У њему се тврди да су московске власти одговорне за то што су под изговором да се врши реконструкција угрожени и споменици архитектуре као што је кућа композитора Николаја Андрејевича Римског-Корсакова. Било је речи и о реконструкцији легендарне скулптуре Вере Мухине *Радник и колхозница* коју су изводиле фирме Јелене Батурина, а за коју је, како аутори тврде, потрошена несразмерно велика сума – око четири милијарде рубаља, то јест више од 50.000 рубаља (1200 евра) за килограм челика.

Неки социолози налазе да је Москва најкорумпиранији град у Русији. У истраживању фонда Обшћественое мњеније 2008. године у Москви, 42 одсто испитаника признало је да је давало мито, *взјатки*. То је опозиционару Борису Њемцову била основа за тврдњу да корупција у Москви прожима практично све сфере живота – од корупције високих дужносника до мита за милиционере и за упис деце у вртиће и школе, за лечење у поликлиникама и болницама. Лушков је преко суда тражио да се изнесу докази за такву оцену, али је суд одбио његов захтев.

Управа Москве, градоначелник, Јелена Батурина и њена фирма "Интеко" су 13. септембра најавили тужбу против федералних ТВ канала. Ови узвраћају да су спремни да изнесу доказе о ономе што су приказали. Јелена Батурина изјављује "Њујорк тајмсу" да сви напади на њеног мужа имају анонимни извор у Кремљу, да то подсећа на анонимна писма из совјетског времена и да, дакле, између те кампање и стаљинизма нема разлике.

У интервјуу "Њујорк тајмсу" она је објашњавала, а поновила и у изјави за амерички "Радио Слобода", да је информациони рат федералних тв-канала против њеног мужа заправо припрема за председничке изборе 2012. И неки од саговорника утицајних руских медија (Алексеј Макаркин, заменик директора Центра политичких технологија) то виде као уводне борбе пред руске парламентарне изборе 2011. и председничке 2012. на које би Лушков могао да има утицаја. По тој школи мишљења, за владајућу гарнитуру је боље да се он сада неутралише, а не да се чека да му истекне мандат 2011.

МОЋ КРЕМЉА: Од када је 2008. постао председник Русије, Медведев је сменио више регионалних босова у Русији, обично им понудивши неки други посао или пензију. "Ми овде не јуримо никога, ми их једноставно купимо", изјавио је политиколог Георгиј Сатаров "Њујорк тајмсу".

Очито је да је та медијска кампања повезана с намером руског председника Дмитрија А. Медведева да отера Лушкова била уиграна. И председника Башкирије Муртаза Рахимова су на сличан начин најпре критиковали на НТВ-ју, и то не само њега већ и његовог сина Урала Рахимова, а "Росијскаја газета" је објавила текст под насловом "Башкирски парадокс" о корупцији у башкирском енергетском комплексу, уз оптужбе на адресу главе региона и његовог окружења. Рахимов је, као сада Лушков, најављивао тужбе, али је ускоро био принуђен да потпише изјаву о добровољној превременој оставци. Неколико губернатора је то описало као "црни ПР" (губернатор Нижегородске области Валериј Шанцев, губернатор Кировске области Никита Белих у изјавама Интерфаксу, и други).

Лушков је можда ипак први "чачнуо" где није смео. У "Росијској газети" објавио је текст у коме је Медведева критиковао због неодлучности, а заправо због тога што је овај, као председник, подржао противнике изградње аутопута кроз Химкинску шуму, коју гура Лушков. Неки су закључили да Лушков том критиком позива премијера Владимира В. Путина да буде опет председник. "Московскиј комсомолец" је 1. септембра објавио чланак под насловом "Конкуренција око Москве", у коме мало познати аутор пише да окружење Медведева припрема "цветну антипутинску револуцију", чији су весници – смена премијеру лојалног московског градоначелника и излазак на слободу Михаила Ходорковског, власника "Јукоса", о чијој се робији веома занима западна штампа. Кремаљски анонимни извор 8. септембра изјављује агенцији Интерфакс, да "власти Москве покушавају да посвађају председника и премијера". Лушков је после јавно објашњавао да он не забија клин расцепа између Медведева и Путина и да му као градоначелнику Москве није у интересу да слаби централну власт. "Конфликата нема. Има разних мишљења. А пошто нема конфликта, нема ни разлога за оставку", изјављивао је Лушков док се око њега ширила празнина. Дмитриј Медведев 3. септембра није присуствовао свечаностима поводом Дана Москве и није лично поздравио Јурија Лушкова.

БЕЗ ГЛАВНОГ СЛУШАОЦА: У суботу 18. септембра, непосредно пред путовање, Лушков је наступио на заседању генералног совјета Федерације независних савеза професионалаца Русије у чијем је раду учествовао и Владимир Путин. Медији су спекулисали да ће се Лушков и Путин срести у кулоарима, међутим премијеров прес-секретар Дмитриј Песков саопштио је новинарима да такав сусрет није планиран. Лушков је на том скупу говорио 20 минута без главног слушаоца – дали су му реч пре него што је Путин стигао.

Без Путинове помоћи, Медведев наводно није имао довољно ресурса да примора Лушкова на оставку. Говорило се да Путин може дати подршку председнику, али под условом да на место Лушкова дође Путинов човек. Међу кандидатима који би га

заменили помињани су потпредседник владе Сергеј Иванов, који је рекао да не претендује на то место, па и министар за ванредне ситуације Сергеј Шојгу. То место привремено је заузео руководилац изградње града Владимир Ресин.

Да Лушков није отишао, то би био сигнал свој бирократској елити да Медведев није моћан, што би за положај председника била опасна ствар, али ни смена Лушкова није била једноставна.

ОБРТИ: Лушков, јамачно, зна ћуди политике. Наслов једне његове књиге гласи *Егоизам власти*, а

други

Руски Паркинсонови закони

. Зна како то може бити и грубо. Бивши шеф службе безбедности Коржаков тврдио је јавно да је Березовски, онај бизнисмен што је сад у Лондону у егзилу, од њега лично тражио да убије Лушкова.

Зна и да се времена мењају, а с њима и људи. Лушков је био важан савезник Бориса Јељцина – кога је после јурио заједно с Примаковом отворивши врата новој гарди, која сада јури њега. У октобру 1993, у време распуштања Врховног совјета, по његовом наређењу здање Белог дома било је одсечено од свих комуникација.

Јељцин га је и уздигао. Инжењер Лушков био је члан КПСС-а од 1968. до забране партије августа 1991. и депутат разних совјета од 1975. Године 1987. на иницијативу новог првог секретара КПСС-а Бориса Јељцина, који је тражио свеже кадрове, био је постављен за првог заменика председника московске владе Мосгорисполкома. За нашу причу може бити интересантно да је тада истовремено постао и председник Московског градског комитета за агроиндустрију и градске комисије за кооперативне и индивидуалне произвођаче. То надлештво је, како се испоставља, било један од "инкубатора капитализма". "Бабица историје" је опет била комунистичка номенклатура.

ЉУТИТИ ПУТИН: У фокусу пажње руских медија били су и односи Лушкова и бившег владооца черкеског тржишта Тељмана Исмајлова. Тељман Марданович Исмајлов (азербејџански Телман Мердан оглу Исмајлов; рођен 26. октобра 1956) започео је свој бизнис у Москви 1987. кооперативом под називом Комерческаја благотворитељнаја компанија. Развијајући је, тесно се спријатељио с тадашњим председником комисије градске владе за кооперативну делатност Јуријем Лушковым. Секретар те комисије била

Лушков, једна руска прича

Пише: Милан Милошевић
недеља, 03 октобар 2010 21:17

је Јелена Батурина. Када је 2009. Телман Исмајилов у турској Анталији свечано отворио хотел "Мардан палас", назван по његовом оцу Мардану који је тада пунио сто година, на свечаност су дошли Ричард Гир, Шерон Стоун, Том Џонс, Моника Белучи, Парис Хилтон, а *ленточку перерезал* – Јуриј Лушков са супругом. Владимир Путин је, како је тада писала руска штампа, био због тога *јарости* В

Јеленом Николајевном Батурином, сарадником двадесет седам година млађом од себе, Лушков се оженио 1991, две године пошто је 1989. умрла његова прва жена Марина Башилова.

Јелена Батурина, по професији економисткиња, дипломирала је на Институту за менаџмент Орџхоникидзе (сада је то универзитет). Пре него што ће прећи у московску управу, од 1982. до 1989, радила је као истраживач у Институту за економске проблеме на темама везаним за економски развој града Москве. С братом Виктором 1991. основала је фирму "Интеко". Сад се суде око неких 120 милиона долара.

Лушков је тада већ био "марка". У априлу 1990. на првој сесији новоизабраног демократског Мосовјета изабран је за председника московске владе, Мосгорисполкома. После оставке последњег комунистичког председника московске владе Валерија Сајкина, опет на препоруку Бориса Јељцина, на то место предложио га је нови председник московске градске скупштине Мосовјета, Гаврил Попов, а кад он 1992. неочекивано даје оставку, 6. јуна 1992. указом председника Русије Јељцина Лушков је постављен за мера Москве.

Од 1992. до 1996. ту дужност је обављао без изборних пуномоћја, на основу указа, а онда је још четири пута реизабран на то место (1996, 1999, 2003, 2007) са 88,5, 69,9, 74,8 одсто гласова бирача и 32 од 35 гласова депутата Мосгордуме.

Због тих резултата Лушков је рачунао на подршку Московљана и изјављивао да ће, ако затраже од њега да поднесе оставку, поставити питање: "Шта је реална основа за то?"

По његовим речима, "реална основа" била би "губитак подршке Московљана", "уништено

градско домаћинство".

КАЧКЕТ С ТВРДИМ ОБОДОМ: Он је подршку Московљана освајао "на качкет", уз социјалне интервенције и уважавање руског ресентимана. Под Лушковим, свим пензионерима који трајно живе у Москви градске власти исплаћују доплату пензија до градског социјалног стандарда који износи 10.275 рубаља (око 250 евра).

Лушков је пролетос био изложен критици од стране "Јединствене Русије" и још неких организација зато што се сагласио да се у Москви поводом празновања 65-годишњице Дана победе размести десет плаката са сликом Стаљина. Обнављани су меморијални комплекси – Парк победе и Поклона гора. Поводом 65. годишњице победе у Великој *Отечественој војни*

запаљена су два нова вечна огња на Поклоној гори и на Преображенском гробљу. У мају 2009. Служба безбедности Украјине прогласила је Лушкова "персоном нон грата" због његове изјаве поводом 225.годишњице Црноморске флоте, да се Севастопољ не помиње у документу којим је Хрушчов доделио Крим Украјини.

Лушков је забрањивао, уз жестоке речи, одржавање геј-параде у Москви. Прошле недеље, у његовом одсуству организатори московске геј-параде наишли су на неочекивану некарактеристичну благонаклоност московског суда. Мосгорсуд је поништио решење Тверског рејонског суда, који је раније прогласио незаконитом *стихијн у шетњу*

активиста покрета ЛГБТ по руској престоници. Уз то, суд је оценио да градоначелникова забрана манифестације Дан гнева нарушава уставна права грађана. Опозиционари и представници сексуалних мањина тумачили су те одлуке као најаву оставке Јурија Лушкова.

Последња истраживања јавног мњења указују на губитак популарности Лушкова – највећи део, близу половине испитаника у Москви (49 одсто у поређењу с 21 одсто 2007), оцењује да делатност Лушкова на месту мера не иде у корист Москве. Око 24 одсто саговорника подвргава Лушкова реској критици: "Последњих година он је радио за себе, а не за град."

ИНЖЕЊЕР: Два дана пре тога Јелена Батурина је из Аустрије преко *скупеа* објашњавала у интервјуу "Њујорк тајмс" шта би се десило у случају да њен муж да оставку на место градоначелника: "Ми ћемо радити", рекла је она додавши да Лушков

Лушков, једна руска прича

Пише: Милан Милошевић
недеља, 03 октобар 2010 21:17

сигурно неће седети с пензионерима и причати о прошлим данима. Каже да у компанији "Интеко" има много започетих пројеката, којима треба руководити. Лушков је инжењер, технократа у политици.

Ако би заиста желео да нешто ради у својој осмој деценији, могао би, произлази из речи његове жене да се врати пластичним масама и угљоводоницима, ако преживи шок губитка власти који је у позним годинама опасан.

УКАЗ: У недељу 26. септембра Лушков се вратио у Москву, како је и било планирано, у понедељак 27. почео је радни дан у 8 и најавио да ће радити до касно увече и да се спрема за рад с "с прекрасним настројенијем", у изврсном расположењу. Отворио је Унескову светску конференцију у Москви о васпитању деце, одбио сусрет с новинарима, а у кулоарима рекао да нема ништа од његове оставке.

Дошавши на посао у 7.55 у уторак, Јуриј Лушков је чуо новост о томе, да је указом председника Русије Дмитрија Медведева ослобођен дужности градоначелника. Чиновници из Лушковљевог окружења, по сведочењу дописника "Интерфакса", били су у благом шоку. Из руке у руку ишла је бумага, папир с председничким указом, који су објавиле агенције. Објављено је да Лушков неће држати опроштајну конференцију за штампу и да се неће појавити у заказаној ТВ емисији у којој је требало да одговори критичарима. Имао је два избора: да добровољно оде, или да га стигне сва тежина председничког указа са формулацијом "губитак поверења". Можда зна шта то значи.